

D66: ook pubers hebben recht op privacy

Eind januari besprak de Vaste Onderwijscommissie van de Tweede Kamer de ontwikkelingen rond ICT en digitalisering in het onderwijs.¹ Paul van Meenen (D66) vestigde bij die gelegenheid de aandacht op de nieuwe Europese regels ter bescherming van persoonsgegevens, die na 25 mei 2018 zonder pardon van kracht zullen zijn.² Hij vroeg aan minister Arie Slob (PO/VO) hoever de scholen gevorderd zijn met dat privacyproject en in hoeverre het ministerie hen daarin ondersteunt. Meer in concreto vroeg hij of scholen niet te ver zijn doorgeschoten in het doorsluizen van leerlinggegevens naar de ouders. Tegenwoordig komen ouders op hun smartphones en tablets immers van dag tot dag (of zelfs van uur tot uur) te weten hoe het hun kinderen op school vergaat.³ Moeten we misschien afspraken maken om te voorkomen dat leerlingen, door toedoen van de school, te zeer door hun ouders in hun privacy worden beknot? De minister zegde toe dat hij zal bekijken hoe een parlementaire discussie over de bescherming van privacy binnen het onderwijs geagendeerd zou kunnen worden. Maar daarbij zou hij wel de minister voor Rechtsbescherming (Sander Dekker) moeten betrekken, want die gaat daarover.

Kennelijk voelde Van Meenen zich nogal met een kluitje in het riet gestuurd. Hij piekerde hoe hij in de maanden tot 25 mei binnen de onderwijssector een discussie op gang kon brengen over de bescherming van leerlinggegevens en meer in het bijzonder over de bescherming van de privacy van leerlingen. Dat resulteerde in twee initiatieven. Op maandag 12 februari kwam hij met een buitenparlementaire actie en op dinsdag 13 februari nam hij het woord in de plenaire vergadering van de Tweede Kamer.

Ik weet niet hoe hij het heeft klaargespeeld, maar op maandag 12 februari liet hij een echte publiciteitsbom ontploffen. Laurens Kok bericht in het Algemeen Dagblad, met vele citaten uit de mond van Van Meenen, dat D66 aan schoolkinderen meer privacy wil geven.⁴ En RTL-Nieuws kopt op haar website:⁵ *Pleidooi voor privacy leerling: 'Deel niet alle schoolinformatie met ouders'*. Het ministerie van Onderwijs moet met scholen afspraken maken over welke informatie over leerlingen [verzameld in het leerlingvolgsysteem] wordt gedeeld met ouders. Dat vindt D66.

Het nieuws wordt die dag (al dan niet via het ANP) door vele dagbladen gecovert. En op de website *Vrouw* van de Telegraaf Media Groep schrijft Hester Zitvast een instemmende column: *de controle op schoolgaande pubers is veel te heftig*.⁶ BNR Nieuwsradio laat eveneens van zich horen, en op de nieuwsrubriek *Dit is de Dag* (NPO Radio-1) vraagt presentator Tijs van den Brink ook Marieke Boon (Ouders & Onderwijs) om een reactie.⁷

Van Meenen was van plan om dinsdagmiddag 13 februari in de Tweede Kamer, bij de plenaire behandeling van het agendapunt *ICT in het Onderwijs*, een motie in te dienen met het verzoek aan minister Slob om de discussie over de privacy van leerlingen op gang te brengen.⁸ Doch die impuls vond hij bij nader inzien niet meer zo nodig, na de publiciteit die hij zelf de vorige dag gegenereerd had. Maar hij vroeg wel of de minister zou willen toezeggen over dit onderwerp in gesprek te zullen gaan met het veld (scholen, LAKS, ouders en andere oudervertegenwoordigers?), en om met name te bekijken hoe de huidige praktijk met leerlingvolgsystemen zich verhoudt tot de regelgeving op het gebied van privacy. In antwoord daarop zegde de minister toe dit onderwerp verder op te zullen pakken, daarover in gesprek te zullen gaan met de aangelegene partijen (LAKS en JOB? de Sectorraden voor PO, VO en MBO?) en de Kamer via de geeignende kanalen te zullen informeren over de uitkomsten daarvan.

Laten we tot slot van dit blogbericht inventariseren op welke uitkomsten we zouden mogen hopen als de minister goed geluisterd heeft naar Paul van Meenen. In samenspraak met de 'aangelegene partijen' zou de minister dan antwoorden moeten vinden op de volgende vragen:

¹ *Concept-verslag ICT in het onderwijs en Leermiddelen (marktordering) .docx*

URL: <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/verslagen/detail?id=2018D03923&did=2018D03923>

² <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/avg-nieuwe-europese-privacywetgeving/scholen-de-avg>

<https://www.schoolnveiligheid.nl/po-vo/kennisbank/wet-bescherming-persoonsgegevens-wbp/>

³ Zie ook: <https://vrouw.nl/artikel/opinie/51346/de-controle-op-schoolgaande-pubers-is-veel-te-heftig> (Hester Zitvast, 12/2/2018)

⁴ <https://www.ad.nl/politiek/d66-wil-schoolkinderen-meer-privacy-geven~aa794f5b/>

⁵ <https://www.rtlnieuws.nl/nederland/pleidooi-voor-privacy-leerling-deel-niet-alle-schoolinformatie-met-ouders>

⁶ Zie voetnoot 3.

⁷ <https://www.bnr.nl/player/audio/10077507/10339728>

<https://www.nporadio1.nl/dit-is-de-dag/onderwerpen/444442-d66-meer-privacy-voor-kind-in-onderwijs-nodig>

⁸ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/plenaire_verslagen/detail?vj=2017-2018&nr=51&version=2

1. Hoe wijdverbreid is het verschijnsel, dat scholen aan ouders gelegenheid geven om dagelijks de leerlinggegevens van hun kind in te zien, en om welke leerlinggegevens gaat het? Geldt dat voor alle schooltypen of voornamelijk voor de havo en het vwo? En in hoeverre zijn scholen bereid die toegang op verzoek van de leerling te blokkeren?
2. In hoeverre maken ouders binnen de onderscheiden schooltypen van de geboden gelegenheid gebruik? En in hoeverre zijn er signalen dat dit schadelijk is voor de leerling of dat hij/zij daar eigenlijk niet van gediend is?
3. Welke Europese of nationale regels bestaan er om te voorkomen dat scholen persoonsgegevens van de leerlingen zodanig doorsluizen naar hun ouders dat zij ernstig geschaad kunnen worden in redelijke behoeften aan privacy? Bijvoorbeeld: kunnen leerlingen eisen, zodra ze de leeftijd van zestien jaar hebben bereikt, dat hun persoonsgegevens in het leerlingvolgsysteem (c.q. leerlingdossier) niet langer toegankelijk zijn voor hun ouders, tenzij de leerling daarvoor uitdrukkelijk toestemming geeft?⁹ Of heeft de betrokken leerling boven een bepaalde leeftijdsgrens de mogelijkheid verzet aan te tekenen tegen bepaalde verwerkings- of doorsluispraktijken van de school?
4. Indien dergelijke Europese of nationale regels bestaan, wordt er dan ook voldoende op toegezien dat ze worden nageleefd en het gewenste effect hebben?
5. Wat is er geregeld over instanties die desgevraagd kunnen toetsen of dergelijke doorsluispraktijken verdedigbaar zijn in het licht van de taken van de school en de belangen van leerlingen en ouders? En is de jurisprudentie toegankelijk voor leerlingen, ouders en scholen?
6. In hoeverre heeft de Medezeggenschapsraad van scholen inspraak in het privacybeleid van de school? Zijn de leerlingen daarin vertegenwoordigd? Wordt het niet tijd dat scholen wettelijk verplicht worden een Leerlingenraad in te stellen, zodat leerlingen een adviserende stem krijgen over het privacybeleid? En kunnen (minderjarige) leerlingen een klacht indienen bij de Autoriteit Persoonsgegevens (het vroegere College Bescherming Persoonsgegevens) om te bewerkstelligen dat de school grotere terughoudendheid betracht in het doorsluizen van gegevens naar de ouders, en dat ze dus door hun ouders minder op de huid worden gezeten op basis van die gegevens?
7. Waar staan de scholen eigenlijk in dit spanningsveld tussen oudercontrole en leerlingprivacy? Komen ze schoorvoetend tegemoet aan de wensen van bemoeizieke *helicopter-parents*?¹⁰ Of worden ouders intensief door de opbrengstgerichte school geïnformeerd over de huiswerktaken, vorderingen, verzuimgegevens, persoonlijke problemen en misstappen van hun kind om de *ouderbetrokkenheid* te bevorderen, in de hoop dat ze hun kind intensief coachen, achter de broek zitten en tot hoge leerprestaties aanzetten?¹¹ Kortom: in hoeverre zouden scholen hun (vermeende) eigenbelang schaden als ze zich meer om de privacy van hun leerlingen zouden bekommeren?
8. Of voelen scholen, ouders en leerlingen zich tegenwoordig gedrieën gesteld voor een onoplosbaar dilemma hoe om te gaan met twee tegenstrijdige leerlingbelangen? Het ene belang is, onderschreven door alle drie de partijen, dat de leerling (met intensieve hulp van de school en van de ouders) het hoofd boven water houdt in de jarenlange hordenloop van een selectief (secundair en postsecundair) onderwijssysteem waarin de lat steeds hoger wordt gelegd, waarin de school onvoldoende middelen heeft om de leerling adequaat te ondersteunen, en waarin de leerling voortdurend overbelast dreigt te worden. Het andere belang is, evenzeer onderschreven door alle drie de partijen, dat voldoende gezorgd wordt voor gezondheid en welzijn van de leerling en dat hij/zij breed gevormd wordt en zich evenwichtig ontwikkelt tot een verantwoordelijke en zelfstandig opererende volwassene. Aan alle drie partijen (of aan hun vertegenwoordigers in onderwijs-, ouder- en leerlingenorganisaties) moet dan de vraag worden voorgelegd of zij dit geschetste dilemma herkennen en in hoeverre zij kans zien tegemoet te komen aan de privacybehoeften van het minderjarige kind zonder het eerstgenoemde belang te verwaarlozen.
9. Hoe staan scholen, ouders en leerlingen tegenover het idee van Paul van Meenen dat er binnen het onderwijs landelijke afspraken moeten worden gemaakt ter bescherming van de privacy van leerlingen?

Wes Holleman

weblog onderwijs, 18-2-2018

<http://www.onderwijsethiek.nl>

⁹ <https://www.oudersonderwijs.nl/op-school/privacy-en-leerlinggegevens/leerlinggegevens/inzage-leerlingdossier-en-andere-rechten/>

¹⁰ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/helicopter-ouders> (20/10/2015)

¹¹ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/wat-is-ouderbetrokkenheid> (4/1/2015)